

співробітництво, у якому зокрема зазначалося, що країни «активно співпрацюватимуть у відповідних європейських механізмах та структурах на основі Заключного Акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі, Паризької Хартії для нової Європи», «вживатимуть і підтримуватимуть заходи, спрямовані на збереження і розвиток позитивних традицій спільної спадщини, а також подолання упереджень і негативних стереотипів у відносинах між двома народами». Тому на сучасному етапі в Україні з Польщею склалися добросусідські відносини.

Список використаних джерел:

1. Провід ОУН СД: Комунікат (Відозва, 1943) // Літопис Української Повстанської Армії. – Львів-Торонто, 2001. – Т. 26. – С. 364.
2. Дзюбан О. Українсько-польське протистояння у вересні 1939 року у тогочасній пресі та споминах очевидців // Науковий збірник Український визвольний рух. Зошит 2. Українсько-польський конфлікт 30-40-ві роки ХХ ст. – Львів.: Видавництво «Мс», 2003. – С. 74-85.
3. Литвин М. Проблеми дослідження українсько-польських відносин новітньої доби // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – 2012. – Вип. 5. – С. 134-140.
4. В'ятрович В. Спроби українсько-польських переговорів в роки Другої світової війни // Науковий збірник Український визвольний рух. Зошит 2. Українсько-польський конфлікт 30-40-ві роки ХХ ст. – Львів.: Видавництво «Мс», 2003. – С. 127-137.
5. http://uk.wikipedia.org/wiki/Волинська_трагедія
6. Деркач О. В. Українсько-польське військове протистояння в період вересневої кампанії 1939 року // Грані. – 2012. – № 5(85). – С. 45-49.
7. Литвин М. Проблеми дослідження українсько-польських відносин новітньої доби // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – 2012. – Вип. 5. – С. 134-140.

Кожевніков В.О.

студент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ГРЕЦЬКИЙ ПРОЕКТ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХVІІІ СТОЛІТТЯ: АВАНТЮРА КАТЕРИНИ ІІ ЧИ ЗМІНА ГЕОПОЛІТИЧНОГО КУРСУ РОСІЇ

Успіхи Російської імперії у другій половині ХVІІІ ст., завершення вікової історичної місії ще Московських князів – збирання руських земель, вихід до Чорного моря сприяли формуванню в російських урядових колах нової доволі амбіційної зовнішньополітичної доктрини, ідеології, що отримала назву Грецький проект [1, с. 242].

Катерина ІІ розуміла, що турки не зміряться з втратою Криму, який в 1783 році всупереч Кючук-Кайнаджарського мирного договору 1774 року відійшов до складу Росії, і тому невдовзі оголосять війну.

Ще за доби останньої російсько-турецької війни 1768–1774 років князь Потьомкін надав самодержиці «великий план так называеомой восточной системы». Підтримавши ідею свого фаворита та заручившись підтримкою австрійського монарха Йосифа ІІ, імператриця виробила два варіанти розвитку подій у майбутній війні з Туреччиною:

1) В гіршому випадку, якщо не вдасться повністю розгромити Туреччину, створити Дакію (у складі Молдавії, Валахії, Бессарабії) незалежної від Австрії і Росії. Катерина II бачила на її чолі Потьомкіна.

2) в кращому випадку, якщо австро-російським військам вдасться нанести смертельного удару турецькому пануванню в Європі, відновити Візантійську імперію на чолі з онуком російської самодержиці великим князем Костянтином Павловичем [1, с. 208-210].

В свою чергу, австрійський імператор Йосиф II погодився підтримати цей задум, маючи на меті приєднати до своєї держави частину земель Валахії, Хотину, Білгород, узбережжя Адріатичного моря та ряд інших територіальних надбань.

Грецький проект безумовно був авантюрою через те, що по-перше порушував принципи загальноєвропейського порядку і рівноваги сил в Європі, суперечив інтересам Англії, Франції, Пруссії, що бачили в цьому акті посилення позицій Росії.

Однак, як відомо, в той час Англія вела тяжку війну проти повсталих Американських колоній, Франція також приймала участь в цій боротьбі. Пруссія після війни за Баварську спадщину також не була готова до війни з Росією. Ще з моменту приєднання Криму до складу Російської імперії Франція, не зважаючи на скрутне становище, проводила активну дипломатичну політику в Відні, Берліні та навіть Турині проти Росії. Французькі дипломати планували створити франко-прусько-австрійську коаліцію щоб захистити землі Османської імперії від північного сусіда. Однак ця пропозиція не знайшла підтримки її учасників [1, с. 240-241].

Не зважаючи на невдачу Франції в цьому питанні, очевидно з просуванням Росії до Константинополя тиск західних держав збільшувався, що й нарешті призвело до формування антиросійської європейської коаліції та Кримської війни 1853–1856 років. З цього періоду, зазначає російський геополітик та ідеолог панславізму XIX ст., М.Я. Данилевський, що туман розсіюється і остаточним ворогом Росії, всього слов'янства виступає Європа [2, с. 355].

Дійсно, особливо починаючи з XIX ст. Туреччина повністю перетворюється на об'єкт геополітичної боротьби, що зачіпає інтереси всіх наймогутніших Європейських держав, які горіли бажанням отримати левову частку територій після розпаду Османської імперії.

По-друге, неоднозначним був і етнічний склад нової Візантійської імперії: крім південних областей Фесалії і півдня Албанії, які майже повністю були заселені греками, греки склали меншість населення, значно поступаючись слов'янам. Данилевський висловлює думку, що таким чином Росія створювала своїми руками на Балканах нову Австрію, де панівні місця в політичній та культурних сферах займуть греки (в Австрії – німці), а нова Візантія швидко знайде нових союзників і покровителів [2, с. 351].

Планам Катерини II не вдалося втілитися в життя через складну російсько-турецьку війну 1787–1791 років. Стрімким ударом 1788 року турки розбили австрійців, через що останні вийшли з війни. Також відзначилося не досить вдале командування Потьомкіна, який не допускав Суворова до керівництва військами, останній до речі, за самовільний вдалих штурм Туртукая отримав сувору догану і був відданий під військовий суд. [3].

Зрозуміло, бажаючи включити Балкани до своєї сфери впливу, Російська імперія виробила свою ідеологію, офіційні гасла тощо. Важливим аспектом було встановлення контактів та добрих відносин з балканським населенням.

Так, ще 1769 року Катерина II під час російсько-турецької війни особисто наказала надрукувати заклики на слов'янській та грецькій мовах, закликаючи балканських християн до повстання, ще раніше в 1763 році до Греції Григорієм Орловим були направлені таємні російські агенти, які збирали інформацію про настрої населення [4].

Водночас треба зазначити, що «Грецький проект» був в першу чергу новими вектором зовнішньої політики Росії, навіть, можна сказати, новою історичною метою, яка проіснувала до падіння Російської імперії, була актуальною в чисельних російсько-турецьких війнах, і мала місце в Першій світовій війні.

Список використаних джерел:

1. Жигарев С. Русская политика в Восточном вопросе. Историко-юридические очерки. Том 1. – М., Университетская типография, 1896. – 532 с.
2. Данилевский Н. Я. Россия и Европа. Взгляд на культурные и политические отношения славянского мира к Германно-Романскому. – СПб., Типография брат. Пантелеевых, 1895. – 629 с.
3. Усов П. История Суворова – СПб., Товарищество М.О. ВОЛЬФ, 1900. – 112 с.
4. Кадырбаев А. Ш. Иностранцы на российской службе в Средиземноморье в эпоху Екатерины Великой. Восточный архив. – 2007. – № 16. – С. 4-11.

Круглікова Ю.В.

студентка;

Науковий керівник: Шпак Д.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Миколаївська філія

Київського національного університету культури і мистецтв

ЛИСТУВАННЯ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVII СТОЛІТТЯ

Листування гетьмана України в період національно-визвольної війни свідчать, що він був учасником різних коаліцій (з Кримським ханством і Швецією – з одного боку, з Московією – з іншого). Богдан Хмельницький під впливом подій національно-визвольної війни не мав однозначності у союзницьких поглядах. Спочатку він намагався встановити дипломатичні відносини з Владиславом IV. Про це свідчить лист до польського короля: «Найясніший милостивий король, п (ан) наш милостивий. Згрішили ми, бо взяли в полон гетьманів (М. Потоцького та М. Калиновського) та військо в (ашей) до (королевской) м (ілости), яке на нас наступало, відповідно до волі в (ашей) до (королевской) м (ілости), розгромили. Однак просимо милосердя і, щоб строгість гніву в (ашей) до (королевской) м (ілости) не привела нас до desperації, очікуємо тепер відповіді і милосердя; вірно повернемося (назад), а самі на послуги в (ашей) до (королевской) м (ілости) з'їдять» [4].